נ: רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

ג א מיי׳ פ״ח מהל׳ יו״ט הלכה י סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקלו סעיף יב:
ד ב מיי׳ שם ופ״ח מהל׳ שמיטין הלכה ה סמג שם ועיין קמח טוש״ע שם סעיף יח:
ה ג מיי׳ פ״ח מהל׳ יו״ט הלכה י סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקלו סעיף יב:
ו ד מיי׳ פ״ג מהל׳ שמיטין הל׳ ט:
ז ה מיי׳ שם פ״ח הלכה ה:
ח ו מיי׳ שם הלכה ז:
ט ז מיי׳ שם פ״ג הלכ׳ ט:
י ח מיי׳ שם פ״ח הל׳ ה:
יא ט מיי׳ פ״ג מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ ד:

רבינו חננאל

וסטרטיות מותרות. ישראל שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים וסטרטיות אסורות. ולית נגר בר נגר דיפרקינה. פי׳ למה עובד כוכבים שחיפה באבני מרקוליס הדרכים מותרות. והלא קשיא עלה הא דאמר תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה עולמית ואין חרש בר חרש כלומר אין חכם בן חכם יכול לפרק זו הקושיא: אמר רב ששת אנא לא חכם ולא בן חכם. והנני מפרקה. האי תנא דמתיר סבר בענין תקרובת כהמה כענין תקרובת פגים בקדש. אבל תקרובת אבנים לאו תקרובת היא. וכן עוד אייתי דא מתניתא מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד [ב] ובין בשביעית ולית נגר בר נגר דיפרקינה. פי׳ מתליעין עוקרין התולעין מן האילן כחרמש או בקרדום. מזהמין משקין את האילנות מים וזבל. ומגומין קוצצין בדי האילן וסכין מקום הקציצה שמן כדי שלא יכהו הקור ויכוות האילן. אמר רבינא אנא לא נגר ולא בר נגר ומפרקינה לה מאי קושיא ליה אילימא אמאי קא שרי בשביעית ואסור במועד. שביעית דמלאכה קא אסר רחמנא הני לאו מלאכה נינהו מועד דאפילו טרחא נמי אסיר. הני נמי טרחא נינהו: ואי דיהום אגיזום קשיא ליה אמאי זיהום בשביעית שרי. וגיזום אסור. דיהום אוקומי אילנא שהוא ויבול להאכיל וזהמא את האילן שלא יכות שרי. גיזום שהוא חיתוך הזמורות להחליף אחרים תחתיהן להברות האילן ולהסריחו הוא ואסור. אלא הא קשיא ליה ועלה אמר לית נגר ובר נגר דיפרקינה. אינו דיהום בשביעית שרי. והא תנינן מזהמין הנטיעות וכורכין אותם. וקוטמין אותם. פי׳ מפני הצנה שלא יכותו שעדיין נטיעות קטנות הן. ועושין להם בתים. פי׳ חופרין להן נקעין בעקריהן שיתקבצו בהן המים ומשקין אותם עד ראש השנה. עד

מותרות ישראל שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וסרטיאות אסורות ולית [ג]נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רב ששת אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ופריקנא ליה מאי קושיא ליה דרב גידל בעינא כעין פנים וליכא אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה מתליעין ומזהמין בשביעית [א]ואין מתליעין ומזהמין במועד כאן וכאן [ב]אין מגזמין [ג]וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשביעית ולית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רבינא אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ומפרקינא לה מאי קא קשיא ליה אילימא מועד אשביעית קא קשיא ליה מאי שנא שביעית דשרי ומ״ש מועד דאסור מי דמי שביעית מלאכה אסר רחמנא טירחא שרי מועד אפי׳ טירחא נמי אסור ואלא זיהום אגיזום קא קשיא ליה מ״ש זיהום דשרי ומ״ש גיזום דאסור מי דמי זיהום אוקומי אילנא ושרי גיזום אברויי אילנא ואסור ואלא זיהום אזיהום קא קשיא ליה דקתני מתליעין ומזהמין בשביעית ורמינהי [ד]מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים ומשקין אותן עד ר״ה עד ר״ה אין [ה]בשביעית לא ודלמא כדרב עוקבא בר חמא [ו]דאמר רב עוקבא בר חמא תרי קשקושי הוו [ז]חד לאברויי אילנא ואסור וחד לסתומי פילי ושרי ה״נ תרי זיהמומי הוי חד לאוקומי אילני ושרי וחד לאברויי אילני ואסור ואלא סיכה אסיכה קא קשיא ליה דקתני סכין שמן לגזום בין במועד ובין בשביעית ורמינהי [ח]סכין את הפגין ומנקבין ומפטמין אותן עד ר״ה עד ר״ה אין [ט]בשביעית לא מי דמי הכא אוקומי אילנא ושרי התם פטומי פירא ואסור א״ל רב סמא בריה דרב אשי לרבינא [י]בר ירמיה סיכה דמועד אזיהום דמועד קא קשיא ליה מכדי האי אוקומי והאי אוקומי מאי שנא האי דשרי ומאי שנא האי דאסור הייגו דקא״ל לית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רב יהודה אמר רב עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב זרק מקל בפניה פטור א״ל אביי לרבא מאי שנא שבר דהוה ליה כעין זביחה זרק נמי הוה ליה כעין זריקה אמר ליה בעינא זריקה משתברת וליכא איתיביה [יא]ספת לה צואה או שנסך לפניה עביט של מימי רגלים

חייב

ביטול לא צריך ומותר בלא ביטול דלא דמי לתקרובת מזבח ותקרובת שאינו כעין פנים לא בעי ביטול ואי נמי של עבודת כוכבים היו ולגזר מדליקים אותן ושייך להו ביטול בעבודת כוכבים עצמה מכל מקום מכיון שכיון הכומר אין לך ביטול גדול מזה דשוב אינו רוצה להדליקן לפני עבודת כוכבים אלא ליהנות הוא מהן ולגורכו נוטלן ומחיכות של שעוה שנותנין נמי לעבודת כוכבים מותרות דאפילו נוי ליכא ותקרובת כעין פנים ליכא ואין הקדש לעבודת כוכבים ולא צריכי ביטול וכרות שמביאין דורון מותרין שהרי אין מביאין לעבודת כוכבים כי אם לשמשים [ב] ולכומרים ותקרובת עבודת כוכבים לא הוו שאין דרכן להאכיל לעבודת כוכבים כדורות דלשונים כך נראה לר״י והנך מלבושי כומריס נוי שלהם הוא ולא של עבודת כוכבים ומותרין בלא ביטול וכן כלי שקורין קלי״ח אין משמשין בו לעבודת כוכבים אבל אותן כלי מתתה שמקטרין בו אסור משום משמשי עבודת כוכבים וצריך ביטול משום שמקטרין בו לעבודת כוכבים ומכירתו לגוי היינו ביטולו דקיימא לן כרבנן דפליגי אדרבי במתני׳ (דף נג.) במכרה לו כשמשכנה ואמרי לא ביטל והוא הדין למשמשי עבודת כוכבים שאינן נעלים בכך וכן כל כלי נוי של עבודת כוכבים כך פסק רבינו שמואל בשם רבינו שלמה משמע מתוך פירושו שהמיר הכרכות לפי שאין עושין אותן תקרובת הא אם היו מביאין אותם לשם עבודת כוכבים היו אסורין דכעין פנים הוא שהוא רואה להקריב לפניהם דדמיא למנחת מאפה תנור ופע״ג דליכא זריקה המשתברת וכן משמע מתוך פרש״י ומה שפירש כעין פנים [ג] זהו כעין זבחים שבמקדש דהוו תקרובת דכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה׳ לבדו אלמא דאפילו זריקה שאינה משתברת כיון דהוי דומיא דלפנים קרי זבח עבודת כוכבים ואכנים אין עובדין בהם בפנים ואין נראה לר״י דהא בכולה שמעתין משמע דאפילו בכעין פנים בעינן זריקה המשתברת וכן משמע בסמוך ואפי׳ בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל לכן נראה לפרש כעין פנים כעין זביחה וזריקה דבר המשתבר: **ואין** מתליעין ומזהמין במועד. ומיירי כגון שאינו אבל בהמתנה עד לאחר המועד דאל״כ שרי כיון דאוקומי אילנא הוא מדשרי ליה בשביעית דהא דבר האבד מותר במועד אי נמי אפי׳ הוא אבד ממש ליכא למימר דאסור במועד משום טירחא ימיהם כדאמרי׳ בפ״ק דמועד קטן (דף ד.) דאסור להשקות זרעים כמי קילון משום טירחא ימיהם אע״פ שמותר להשקות כמי גשמים משום דבר האבד: **ומשקין** אותן עד ראש השנה. פירש הקונטר׳ אע״פ שעבודת האילן אסורה בשבת יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא ימותו הנטיעות להבן ל׳ יום דרבנן והכא לא גזור וקשה כמאן אי כר״ע האמר תוספת שביעית דאורייתא מבחרים ובקליר תשבות ואי כר׳ שמעאל הלכה למשה מסיני היא אלא יש לפרש בשביעית בזמן הזה דרבנן ורבי היא כדאמר אבי בפ״ק דמועד קטן (דף ב:) ולרבא השקאה תולדה היא ואבות אסר דמנא תולדות לא עי״ל דדוקא מלאכות של חרישה וזריעה הוו דאורייתא אבל שאר מלאכות אינן אלא מדרבנן: **שבר** מקל לפניה חייב. והי״ה שבר אבנים לפני מרקוליס שדרכו בזריקה: **ספת** לה צואה. פי׳ בקונטר׳ האכילה צואה לשון מי ספו לך מאליה כרש פסחים (דף ג:) ולשון ספת קשה שהיה לומר ספה ועוד דבלשון משנה לא מצינו אכילה בלשון ספייה לכך נראה לפרש ליכלכה בצואה לשון טיבול כמו לא יספות במלא ויאכל לפרק הפועלים (כ״מ דף פט.):

מייב

מסורת הש״ס

(א) רש״י ד״ה ובזיקה וכו׳ דס שבפנים שאינה מחוכות: (ב) תוד״ה בענין (בגמרא ג) כעין פנים כעין זבחים שנתקדש הוא דהרי כל״ל ותיבת זהו נמחק:

מוסף רש״י

מותרות. שהרי ביעלו העכו״ם שמתר לגל (לעיל מב.). לאברויי אילנא. כמו (יחזקאל כג) וכל אומה בתרכיסם, לנקוב הנפר שבל הדרכים ולהחזו שיהא רך ומיתות ולהלין מבנית, כך שמעתי, לשנות אחרינא לבריא את האילן ולהסריחו (סוכה מד.). ואסור. דהר מסוס רוחתא (מו״ק ג.). לסתומי פילי. שהדרכים מגולים ועלרך לסתומם שלא יהיב האילן, פלי נקעים (סוכה מד.) שמתמה נקעים של אילן (מו״ק ג.). ושרי. לאות כיה מסוס ספתא (שם). לאוקומי אילנא. שלא ימות ואינו עושה להשמיטן אלא לקיימן, שרי (סוכה מד.).

רבינו חננאל (המשך)

ר״ה אין בשביעית לא. ופרקינן כדאמר מר עוקבא בר חמא במסכת סוכה תרי קישקושי הוו. פי׳ קישקוש כדכתיב לקושש קש חד לאברויי אילנות כגון קשקש ב) יבישין בדין ועלין ופסולת וחד לסתומי פילי. לסתום הסדקין שבאילן. הכא נמי תרי זיהום הוו חד לאברויי אילני שפושין בו הרבה ואסיר. וחד לאוקומי אילני ושרי: פי׳ סיכה סכין שמן לגיזום שלא יהא הבוד. וסיכה לפנין בדי שיתבשלו בשמש ויוכשרו מהרה לאכילה. וסיכת הפגין הוא פטומי פירא. לפיכך אסור בשביעית וסיכת שמן לגזום לאוקומי. ראסיק׳ מכדי זיהום דתני בשביעית שרי ובמועד אסור לאוקומי הוא. וסיכת שמן לאוקומי הוא. וכיון דתרוויהו לאוקומי נינהו אמאי סיכה במועד שרי וזיהום אסור. קשיא: פי׳ שבר מקל בפניה. השבירה היא מעשה עבודה כגון תחיבה אבל זריקה אינה מעין עבודה. ספת לה צואה או נסך לה עביט של מימי רגלים חייב.

(א) חסר כאן וא״ל אבל אין מזהמין כין במועד וכין בשביעית לית נגר וכו׳. (ב) אולי צ״ל כגון קשקוש של כדין יבשים ועלין וכו׳.

(ג) כמלעים ב כד פסוק יד מתרגם של המרס והמסגר חרס נגר עדרן], ב) שביעית פ״ב מ״ב, ג) סוכה מד: מ״ק ג., ד) שביעית פ״ב מ״ה ע״ש, ה) רמב כר ירמיה כל״ל, ו) כס״מ: כל, ז) [שמות יכ], ח) כס״מ: אלמא, ט) [דכרים יכ], י) [למימר רש״ס], כ) כס״מ: לגלמים.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ובזיקה וכו׳ דס שבפנים שאינה מחוכות: (ב) תוד״ה בענין (בגמרא ג) כעין פנים כעין זבחים שנתקדש הוא דהרי כל״ל ותיבת זהו נמחק:

(ג) אולי ל״ל אבל אין מזהמין כין במועד וכין בשביעית לית נגר בר נגר. (ד) שביעית פ״ב מ״ה ע״ש, (ה) רמב כר ירמיה כל״ל, (ו) כס״מ: כל, (ז) [שמות יכ], (ח) כס״מ: אלמא, (ט) [דכרים יכ], (י) [למימר רש״ס], (כ) כס״מ: לגלמים.

מותרות. דבטלינהו עובד כוכבים: **נגר כן נגר.** חכם כן חכם: **דיפרקינה.** שיוכל לתרלה. ולקמן מפרש מאי קא קשיא ליה: **דרב גידל.** דאין ביטול לתקרובת והכא קתני מותרות: **מתליעין.** נוטלין תולעת שבאילן: **ומזהמין.** כשים מכה באילן וגשרה קלת קליפתו מדביקין שם זבל וקושרין שלא ימות ולא דמי האי לאין מזבלין דמועד קטן (דף ג.) דהתם זבול דקרקע והוא עבודה שבעבודה ושבכרם: **כאן וכאן.** שביעית ומועד אין מגזמין קוטע את הענף כדי שיוציא עופות הרבה שביעית הגיזום: **אבל סכין שמן לגיזום.** כדי שלא ימות האילן אם נגזם קודם לכן. מלאכה שהיא עבודת קרקע אסר רחמנא והני לאו מלאכת קרקע נינהו דאוקומי אילנא בעלמא הוא שלא ימות ואין מעכיבו לאילן אלא מעמידו בכמות שהוא: **אלא ויהוס.** דשביעית אגיזום דשביעית קשיא ליה דקתני כאן וכאן אין מגזמין: **אוקומי.** שלא יתקלקל מכמות שהוא אבל אינו מעכיבו: **אברויי.** מחזיקו ומעכיבו: **ועושין להם בתים.** גדר אמה גוכה סביבותיו וממלאין אותו עפר: **עד ראש השנה.** שלא ערב שביעית אע״פ שעבודת האילן אסור שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא ימותו הנטיעות להבן שלשים יום מדרבנן הן והכא לא גזור: **דרב עוקבא.** במסכת סוכה בפ׳ לולב וערבה: **קישקושי.** חפירה תחת הזיתים: **פטומי פילי.** אם נתגלו שרשי האילן שרי לאוקומי הוא: **אם הפגין.** פגי תאינה סכין אותן בשמן כשהן חונטין כדי שיהו שמינות: **מפטמין אותן.** ממלאין את הנקבין שמן. פגין הוא פירי עלמו כשגדל מעט: **הא׳ אוקומי והא׳ אוקומי.** זיהום נמי אוקומי הוא מדשרי ליה בשביעית כדשנינן לעיל מאי שנא סיכה דשרי דקתני סכין שמן לגיזום כו׳: **עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל.** שמקשקשין לפניה במקל: **שבר מקל בפניה חייב.** כדתמרינן בפרק ד׳ מיתות (סנהדרין דף פ:) דכל עבודות שבפנים שעבד בהן עבודת כוכבים בין דרכה בכך בין שאין דרכה בכך חייב דכתיב (שמות כב) זובח לאלהים וגו׳ אלא מידי דחזי לשם אסור לכל עבודת כוכבים ודבר שאינו כעין פנים דרכה בכך חייב דנפקא לן מאיסה יעבדו הגוים האלה וגו׳ אין דרכה בכך פטור חז אם לא היו עובדין אותה במקל לא מחייב בשבר מקל אלא שיבא בפנים ואם היו עובדין אותה בזריקת מקל לא מצי למידק זרק מקל בפניה פטור ואם בשבירת מקל פלאי לה פטיטא דחייב ואפי׳ לא דמי לפנים אלא כגון שהיו עובדין אותה בקשקוש מקל אי בענין אחר הלכך שבר מקל בפניה חייב ואע״פ שאין עבודתה בכך דכיון דדמי שבירה לזביחת בהמה של פנים שבשר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו אבל זרק פטור הואיל ואין עבודתה בכך והא לא דמיא לעבודת פנים כדמפרש לקמן (נח.): **וריקה המשתברת.** כגון זריקת דם [ה] של פנים שאינה מחוברת אלא משתבר ונופל טיפים טיפים: **ספת לה צואה.** האכילה צואה:

מייב

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com